

Историографски прилог
УДК: 321.17:929 МИЛУТИН, СРПСКИ КРАЉ
DOI: 10.5937/zrffp53-46913

700 ГОДИНА ОД УПОКОЈЕЊА СТЕФАНА УРОША II МИЛУТИНА – ОБЕЛЕЖАВАЊЕ У СОФИЈИ

Жељко М. ЈОВИЋ¹
Универзитет у Београду
Академија за националну безбедност

Влада М. СТАНКОВИЋ²
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Одељење за историју

Марко М. БЛАГОЈЕВИЋ³
Универзитет у Београду
Факултет политичких наука

¹ zeljko.jovic@mfa.rs

² vstankov@f.bg.ac.rs

³ marko.blagojevic@mfa.rs

Рад примљен: 3. 10. 2023.

Рад прихваћен: 4. 12. 2023.

700 ГОДИНА ОД УПОКОЈЕЊА СТЕФАНА УРОША II МИЛУТИНА – ОБЕЛЕЖАВАЊЕ У СОФИЈИ

Године 1321. у Неродимљу, на српском Косову и Метохији, упокојио се велики српски владар, државник, политичар, војсковођа, добротвор, и човек, пре свега, окренут Господу, Стефан Урош II Милутин, познатији као Свети краљ Милутин. Својим делима за живота пленио је пажњу, како оних који су га подржавали и славили тако и критичара и противника. Оно што је чињеница јесте да се око Светог краља развио снажан култ, и то након његове смрти и након што је његово нетрулежно тело напустило своју родну грудну, своју Србију, и своје Косово и Метохију, које је од времена краља Милутина постало средиште српске средњовековне државе.

Чуда која су му приписивана и која су се јављала још у манастиру Бањској, величанственој гробној цркви краља Милутина посвећеној заштитнику српске владарске лозе, Светом архиђакону и првомученику Стефану, а затим и у Софији, и околини града, где је тело боравило од приближно 1460. године (не зна се тачна година и тачан датум) до данашњих дана, поставила су име и дело Светог краља Милутина високо на лествици веровања и обожавања не само код православних верника у Србији и Бугарској него и знатно шире, па и међу другим вероисповестима и народима.

Управо ова чињеница, величина његовог дела, као и увереност у чуда која су са њим повезивана, учинила су да се октобра 2021. године, на један посебан начин, у самој Софији обележи велики јубилеј – 700 година од његовог упокојења. Ово обележавање реализовано је кроз бројне манифестације, концерте духовне музике и церемоније, и први пут и по грегоријанском календару, који следи Бугарска православна црква, али и по јулијанском календару, који поштује Српска православна црква. Такође, први пут мошти великог српског краља пронете су централним улицама Софије, уз присуство великог броја верника, свештеника Српске православне цркве и Бугарске православне цркве, као и представника неколико институција Републике Србије.

Свети краљ Милутиин (краљак историјски осврћ)

Влада М. Станковић

Будући српски краљ, Стефан Урош II Милутин, рођен је 1254/1255. године, једне важне године у којој је након више од три деценије владавине преминуо цар из Цариграда прогнаног Хришћанског римског царства – нама познатог као Никејско царство – Јован III Ватац (1222–1254), оставивши круну у рукама свог ученог, али надобудног и политички невештог сина Теодора II Ласкариса (1254–1258).⁴ Иако други син краља Уроша (1243–1276), млади принц Милутин је од раног детињства био укључен у високу политику коју је водио његов отац, заједно са мајком, краљицом Јеленом, потеклом из угарске краљевске породице, чији су преци били јерусалимски краљеви и византијски цареви – а не француски Анжујци, како се то чак и данас погрешно наводи у литератури. Још као десетогодишњак, принц Милутин је био представљен на владарским портретима у главној задужбини свог оца, Цркви Свете Тројице манастира Сопоћани, заједно са својим старијим братом Драгутином и родитељима. На сопоћанским фрескама Милутинов отац, краљ Урош, на најјаснији начин изразио је величанственост свог положаја приказавши се, заједно са краљицом Јеленом и синовима, у одежди царева Хришћанског римског царства – Византије, тиме јасно одвојивши себе и своју породицу од својих претходника на престолу српске средњовековне државе.

Пуну укљученост у највишу политику овог времена, друге половине тринаестог столећа, млади принц Милутин остварио је већ у првој години свог пунолетства по средњовековним мерилима, чим је напунио петнаест година. Те 1270. године српски краљ Урош склопио је договор са новим, моћним царем Хришћанског римског царства – Византије, тријумфалним повратником у престоницу Цариград 1261. године, Михаилом VIII Палеологом. Према овом споразуму, *ѝријашељи* – у родбинском смислу ове речи – цар Михаило VIII и краљ Урош уговорили су веридбу и будуће венчање царева мале, тек шест или седам година старе, ћерке Ане и петнаестогодишњег српског принца Милутина, који ће након венчања постати не само зет цара који у теорији предводи читав хришћански, или барем православни свет већ и наследник престола свог оца у Србији, тиме прескачући старијег брата Драгутина. Млади Милутин је на овај начин од најраније младости постао свестан значаја родбинских веза и преко њих

⁴ Поводом великог јубилеја, 700 година од упокојења Светог краља Милутина, објављене су две монографије са детаљном анализом живота, делатности и разнородних достигнућа српског краља Милутина: Станковић, В. и Ердељан, Ј. (2021). *Краљ Милутиин и манастир Бањска*. Нови Сад: Манастир Бањска; Станковић, В. (2022). *Милутиин, свети краљ*. Београд: Vukotić media.

успостављених политичких савеза, и посебно сродства са византијским царевицама, у увек присутној борби за превласт унутар владајућег српског рода.

До пуног остварења овог савеза и пратећег договора, међутим, никада није дошло. Младе године царевићке Ане одлагале су венчање до њене навршене дванаесте године – пунолетства за девојчице по средњовековним мерилима – а до тада је већ њен отац, цар Михаило VIII Палеолог изазвао политичку буру у Византијском царству и на православном Балкану склапањем Уније цркава са Римом у Лиону 1274. године. Као и велики део царева породице и рођака, и српски краљ Урош је устао у одбрану православне вере од папске доминације и тиме развргао договор из 1270. године.

Уместо царевићком Аном, принц Милутин је сада ожењен ћерком предводника православних против Лионске уније Михаила VIII, царевог рођака, севастократора и господара Тесалије Јована II Анђела. Тиме ће будући краљ Милутин у пуном смислу закорачити у свет брачне дипломатије, која ће умногоме обележити његову владавину и омогућити му коначну превласт у односу на старијег брата Драгутина. Само две године након Лионске уније, браћа Драгутин и Милутин ће свргнути свог оца краља Уроша 1276. године, када ће Драгутин постати први краљ, њихова мајка Јелена као краљица задржати самосталност у области Зете и делу Приморја, а Милутин, вероватно, такође, као краљ, бити по други пут ожењен сестром Драгутинове жене Катарине/Каталине, Јелисаветом. Браћа Драгутин и Милутин припали су на тај начин снажном рођачком савезу који се простирао од Будима, у коме је владао брат српских принцеза краљ Ладислав IV (1272–1290) до Напуљске краљевине, у којој је њихова сестра Марија била краљица, и Цариграда, у коме је њихова друга сестра Ана била још 1272. године удата за сина Михаила VIII и крунисаног очевог са-цара, Андроника II Палеолога. Као и сви бракови принчева и владара тог доба, и бракови краља Милутина били су изразито политички. Политички савези утврђени родбинским сродством представљали су норму тог доба и сви бракови краља Милутина, почевши од неоствареног брачног савеза са ћерком цара Михаила VIII, на најбољи начин одсликавају промене у политичкој ситуацији на широком простору православног Балкана и централне Европе, у коме је српски краљ Милутин деценијама представљао једну од најважнијих, најснажнијих и најутицајнијих личности.

Краљ Милутин био је у свом другом браку са Јелисаветом Угарском и 1282. године, када је преузео прво место од брата Драгутина у једној врсти заједничке владавине, која се наставила и даље, све до 1313/1314. године, са старијим братом и мајком, краљицом Јеленом. Прелазак првенства у власти у руке краља Милутина остаје у највећој мери обавијен нејасним околностима, али је несумњиво да су односи двојице браће били пријатељски и савезнички, посебно у првим годинама након што је млађи Милутин постао први краљ: 1283. и 1284. године браћа ће ићи у заједничке

војне походе и далеко на југ, на територију Византијског царства, све до Хриштопољских кланаца (данашња Кавала) и далеко на североисток српске државе, ратујући за свог шурака, угарског краља, против побуњених локалних господара Дрмана и Куделина. То су уједно биле и последње заједничке акције краљева Милутина и Драгутина – од измака XIII века па све до коначне победе краља Милутина 1313/1314. године, њихове трупе и присталице налазиле су се увек супротстављене једне другима.

Своју самосталност од брата Драгутина краљ Милутин показао је лета 1284. године, када се оженио Аном Тертер, малом, не старијом од седам година, ћерком новог бугарског цара Георгија Тертера, једног од савезника тих година свемоћног монголског кана Ногаја. Краљ Милутин је тиме иступио из родбинске мреже којој је припадао од 1276. године и брака са Јелисаветом Угарском, мреже у којој ће до краја живота остати његов старији брат Драгутин, потврдивши своју политичку окретност везивањем за најмоћније тренутне владаре на православном Балкану. Ову своју вештину краљ Милутин ће крунисати 1299. године, браком са петогодишњом царевићком Симонидом, ћерком свог некадашњег паше-нога, цара Андроника II Палеолога.

Овим браком краљ Милутин је у потпуности окренуо леђа свом старијем брату и стога су сукоби између њих за укупно наследство власти у српским земљама започели непосредно након склапања брака у другој половини априла 1299. године у Солуну. За разлику од претходног брака краља Милутина са Аном Тертер, Драгутинова и Милутинова мајка, краљица Јелена, није дала благослов за брак свог млађег сина са византијском царевићком, свесна да ће он довести до неумитног и, испоставиће се, готово деценију и по дугог сукоба између њених синова. Упркос томе, краљ Милутин је овим преговорима добио несумњиво све што је желео:

– признање Цариграда законитог поседовања свих освојених територија од Косова и Метохије до Скопске котлине и новог престоног града Милутинове и српске средњовековне државе, Скопља, у виду мираза царевићке Симониде;

– признање првенства у односу на старијег брата Драгутина у свим српским земљама, као и помоћ Царства у борби против некадашњег краља Драгутина, његовог сина и присталица;

– посебан статус унутар самог Хришћанског римског царства – Византије, какав није имао пре, а ни након њега, нити један страни владар, савезник Царства. Посебно за случај краља Милутина, византијски цар и његове учене дипломате осмислиле су и дефинисале нови политички концепт *јединства* цара и краља, чиме је српски краљ Милутин практично стављен непосредно уз, а не испод теоретског поглавара хришћанске васељене, цара Андроника II Палеолога.

Након овог савеза и јединственог положаја у православном свету који је задобио, краљ Милутин је започео велику, до сада непревазиђену ктиторску делатност, којом је потврдио своју нову, високу позицију. Од престонице Царства Цариграда, другог града Царства Солуна, преко Свете Горе, своје нове престонице Скопља и околине, простора Косова и Метохије и Врањске котлине, Барија и јужне Италије, па све до светог града хришћанства Јерусалима и Синаја, задужбине и дарови краља Милутина учврстили су и унапредили српско присуство у светим местима хришћанства и најважнијим политичким центрима тог времена, настављајући велико дело свог деде Светог Саве и у овом погледу.

Последње две деценије владавине краља Милутина биле су усмерене првенствено на овај аспект његове делатности, као и на питање наследника престола. Најстарији краљев син Стефан, који је од 1305. године владао областима које су раније биле под управом краљице-мајке Јелене, послат је у Цариград крајем 1313. или почетком 1314. године, у време када је краљ Милутин очекивао да ће од своје краљице Симониде коначно добити наследника престола. Била је то година у којој је краљ Милутин изашао као коначни победник из дуготрајног сукоба са братом Драгутином, време упокојења краљице Јелене 8. фебруара 1314. године, као и истовремене градње јединственог духовног, уметничког и политичког триптиха у коме је краљица Симонида задобила посебно место: Цркве Светих Јоакима и Ане, Богородичиних родитеља у Студеници, Цркве Светог Георгија у Старом Нагоричину и краљевог величанственог маузолеја царске лавре Светог Стефана у Бањској.

Овим јединственим истовременим градитељским тестаментом краљ Милутин је потврдио своју свемоћ у српским земљама, којој је једино недостајао јасан и неоспорив наследник. С обзиром на то да краљица Симонида ипак није краљу родила у тим годинама очекиваног наследника, у последњој години свог живота краљ Милутин се окренуо свом другом сину Константину, као што је то јасно из првобитног слоја живописа у Цркви Успенија Пресвете Богородице у манастиру Грачаница, осликаном у то време, 1320/1321. године. На грачаничким фрескама, представама непревазиђене уметничке лепоте, краљ Милутин и краљица Симонида у специфичном тријумфалном луку поздрављају сваког посетиоца Богородичиног храма. Паралелно са овим јединственим тријумфалним луком, у северозападном делу наоса налазила се клечећа представа краља Милутина и његовог одређеног наследника Константина, сина бугарске принцезе Ане Тертер, док је краљев најстарији син, будући краљ Стефан Дечански, потицао вероватно из краљевог брака са Јелисаветом Угарском. На другој, источној страни истог тог зида на којој се налазила представа клечећих краља Милутина и принца Константина, којима Христ Емануил доноси круне, налази се визуелна потврда високог положаја не само краља Милутина већ и средњовековне Србије у самом врху хришћанске, православне хијерархије народа: уз равноапостолног

цара Константина и његову мајку Јелену представљен је као равноправан, раван и сам апостолима, Свети Сава, чији је пут на успону српског рода у хришћанском свету краљ Милутин тако успешно наставио.

Овоземаљска смрт, 29. октобра 1321. године, није прекинула духовно присуство нити светачку делатност краља Милутина у српском, и ширем православном свету, све до данашњих дана. Само две и по године након упокојења, на краљевом величанственом гробу у манастиру Бањска појавили су се знакови светости, а затим је његово тело нађено мирисно и очувано, толико да *ниједна влас са њејове главе није оиђјала*, према речима краљевог најближег сарадника, његовог животописца и од те 1324. године архиепископа српског, ученог Данила II. Краљев светачки култ који се убрзо развио и проширио по читавом православном Балкану, до Цариграда и обала Дунава, помогао је и његовом најстаријем сину Стефану, названом касније Дечански, да своју победу над осталим рођацима краља Милутина озваничи наслањањем на светост и култ *Свѣйјој краља*, како је краљ Милутин од тада, па све до данас једноставно називан. Раширеност и снагу култа Светог краља потврђује и околност да су његове свете мошти у години након коначног пада српске средњовековне државе под власт Османлија пренете дубоко у балканско копно, у околину и град Сердику, данашњу Софију, где су наставиле са чудотворењем – и где и данас чудотворе, у катедралном Храму Свете Недеље у срцу Софије.

* * *

Дуготрајна и прекретничка владавина краља Милутина, једног од најважнијих европских владара друге половине XIII и прве половине XIV столећа, донела је четири велике промене у развоју српске средњовековне државе и српског народа:

– краљ Милутин променио је ток српске владарске лозе потекле од његовог прадеде Стефана Немање – Светог Симеона. Изборивши првенство својој ужој породици унутар ширег владарског рода, краљ Милутин успоставио је нов, вертикални принцип владавине у средњовековној Србији. Сви владари до краја мушке линије лозе потекле од Стефана Немање – Светог Симеона, били су тако непосредни потомци краља Милутина: син Стефан Дечански, унук Стефан Душан и праунук цар Урош;

– проширењем српске државе и формалним признавањемседа над тим крајевима, краљ Милутин је од Косова и Метохије, Скопске и Врањске котлине створио средиште српске државе и српског народа. Богат ресурсима, а, пре свега, најважнијим ресурсом у средњем веку – људима – овај простор ће вековима, све до великог демографског потреса крајем XVII века, остати средиште српског народног, духовног, политичког и економског простора, а град Скопље ће и генерацијама касније остати престони град српске државе – у коме ће се на Ускршњу недељу, 16. априла 1346. године, Милутинов унук, Стефан Душан, крунисати за цара *Срба и Римљана* (Византинаца);

– савезом са царем Андроником II Палеологом, који је званично дефинисан као *јединство*, краљ Милутин отворио је и пут за следећи корак у развоју српске средњовековне државе и српског народа, који ће начинити његов унук Стефан Душан својим царским крунисањем, такође уз подршку царске власти у Цариграду у том тренутку. У последњој години свог живота краљ Милутин је у обновљеној Богородичиној цркви у Хиландару стога себе представио као равноправног предводнику православног света, цару Андронику II Палеологу, имајући уз себе свог, и заштитника свог рода, Светог архиђакона и првомученика Стефана;

– као непревазиђени ктитор не само у српској него и у европској историји, краљ Милутин је својим многобројним величанственим задужбинама и у духовном, идејном, али и политичком смислу проширио границе Србије свог и каснијег времена и увео српски род непосредно у средиште хришћанства. Уз краљеве велелепне задужбине на простору његове државе, од Скопља, преко Бањске, Светог Прохора Пчињског и Грачанице, преко градњи на Светој Гори, обнове католикона Хиландара, у Солуну и Цариграду, најбољи показатељ новог, узвишеног положаја српског краља представља његова задужбина у светом граду хришћанства Јерусалиму. Манастир Светих Арханђела Михаила и Гаврила у самом срцу старог Јерусалима и недалеко од велике светиње, Цркве Светог Гроба, коју је обновила Милутинова преткиња по линији мајке, краљице Јелене, представља најјаснију потврду изузетног статуса српског краља Милутина, који је његовим светитељством само потврђен и у оностраном свету и настављен до краја времена.

Манифестације и догађаји организовани у част Светио краља Милутина у Софији

Жељко М. Јовић
Марко М. Благојевић

Како смо већ навели, са циљем адекватног обележавања великог јубилеја, у сарадњи Амбасаде Србије у Софији, софијског митрополијског катедралног храма Света Недеља и Софијске митрополије, организован је велики број догађаја и манифестација у Софији. Куриозитет је да се у склопу обележавања 700 година од упокојења Светог краља Милутина први пут приступило обележавању и по календару Бугарске православне цркве, али и по календару Српске православне цркве, а мошти великог свеца су, такође, први пут пронете централним софијским улицама.

Обележавање великог јубилеја започето је 27. октобра, дочеком и освештавањем иконе Светог краља Милутина у митрополијском храму

Света Недеља у Софији, која је поклон српских верника из Краљева. Иначе, сама икона је трајно смештена у поменутом храму, у којем се налазе и мошти Светог краља.

Већ 28. октобра, поново у Цркви Свете Недеље, одржан је концерт духовне музике, у којем је учествовао мушки хор при катедралном храму Света Недеља, са главним диригентом проф. протопсалтом Мирославом Попсавовим и диригентима протопсалтом Георги Миковим и др Стојаном Малиновим. На репертоару хора, током самог концерта, нашло се 11 композиција, међу којима и „Господе, услиши молитву моју” српског композитора Марка Тајчевића и „Слава” Стевана Мокрањца.

Дана 29. октобра, уочи дана када се по календару Бугарске православне цркве обележава Свети краљ Милутин, одржана је архијерејска света литургија, са традиционалним чином пресвлачења моштију Светог краља Милутина. Ове године је одежда у којој су биле свете мошти однесена у манастир Грачаница на Косову и Метохији, последњи манастир који је велики српски краљ сазидао, и надаље ће се тамо налазити. Одежда у коју су мошти ове године обучене поклон је верника из Теслића, из Републике Српске. Такође, како смо већ навели, први пут ове године мошти Светог краља Милутина изнете су из Цркве Свете Недеље и пронете централним улицама Софије, уз присуство великог броја верника Српске и Бугарске цркве, представника поменутих цркава, представника Амбасаде Републике Србије и других институција Републике Србије, Републике Бугарске и заинтересованих грађана Софије.

Истог дана одржана је архијерејска вечерња служба у част Светог краља Милутина, а следећег дана, на дан када Бугарска православна црква по свом календару обележава сећање на великог свеца, одржана је још једна архијерејска света литургија у Цркви Свете Недеље.

Са циљем продубљивања дијалога и дубљег схватања дела Светог краља и његовог значаја, у Софијској светој митрополији је 2. новембра одржана свештеничка конференција, која је отворена Тропаром Светом краљу Милутину у изведби мушког хора при митрополијском храму Света Недеља. На самој конференцији присутнима су се пригодним рефератима обратили Његово Преосвештенство Белоградчишки епископ Поликарп, викарни софијски епископ, затим старешина Цркве Свете Недеље, ставрофор Николај Георгијев („Свети краљ и митрополијски храм Св. великомученица Недеља”), амбасадор Србије у Софији, Њ. Е. доц. др Жељко Јовић („Св. краљ Милутин – светлост која спаја”)⁵ и иконом Илијан Алексијев („Свети краљ као објединитељ два народа”).

⁵ Рад који је претходно представљен на Међународној конференцији посвећеној Светом краљу Милутину, одржаној 2021. године у манастиру Свети Прохор Пчињски.

Дана 7. новембра одржана је вечерња архијерејска служба у храму Св. Тирил и Методије у софијском предграђу (некада селу) Горња Бања, у којем су се, према једном од историјских тумачења, налазиле мошти Светог краља Милутина у једном периоду. Данас се у овом манастиру, поред снажног сећања на Светог краља, чува и кивот у којем су некад биле његове мошти.

У оквиру програма обележавања, 10. новембра је била планирана вечерња служба у манастиру Света Петка у селу Владаја поред Софије, у којем се, такође, чува један од кивота у којем су некад биле мошти српског Светог краља, али је због болести игуманије манастира поменута служба отказана.

Дана 11. новембра, вече уочи дана када се по календару Српске православне цркве обележава Свети краљ Милутин, одржана је архијерејска вечерња служба, са *Ойелом* чији текст је специјално за ту сврху написао Његово Преосвештенство, Белоградчишки епископ Поликарп, а ноте ставрофорни иконом др Кирил Петков, док је композитор био Кристиан Попов. Текст *Ойела* је следећи:

ЧЛАНАК ПРВИ

О, предивно чудо, у гроб је он стављен,
 Божији угодник Стефан, свети наш Краљ,
 Да нас саветује за живот вечни,
 Величамо те данас, наш благотворни Краљу,
 И падамо на колена пред Богом с радосним срцима,
 Који ти је подарио лепоту вечну.
 Прослави те међу нама и појави се светлост
 истинска небеска, која разоткрива Христа
 Бога, који милује и откри Оца.
 О, Краљу Стефане, ти се у гроб стављаш,
 И вечношћу се кити живот твој,
 Чудотворче, моли се ти за нас.
 Пример постаде за нас твоје милосрђе
 Данас се тебе сећамо и славимо те,
 Ти си нам показао пут према Христу.
 Заволео си њега и примио с љубављу,
 И изузетном благодати он те обдари,
 И вечни ти даде живот.
 Свете твоје мошти дају ту благодат
 И јачају нашу веру у тим напорним, тешким данима,
 јер ти дајеш снагу народу нашем.
 Силни борци против Бога, пред тебе су застајали,

али од твог гроба одлазили су побеђени
и немоћни заувек су ућутали.

Радост си предивна, наш понос мили.

Стефане Милутине, српско-бугарско ти хвала,

Бога славимо песмом за тај дар. Пример ти си за нас како да певамо

Оцу,

Да служимо умом и разумом и добротом, да достигнемо савршенство
у свету.

Благоверни Краљу наш, поштену благу проповед

ти држиш и подсећаш сваког од нас да буде побожан и живи у миру.

Град Средец те је примио и дао ти част,

вековима прима твоју благодат, која зрачи од тебе својом вечном

топлином.

Данас смо овде окупљени, молимо се и призивамо:

Бога да чује нашу песму и нашу похвалу

Да те има за молитвеног заступника.

Слава Оцу и Сину и Светоме духу.

Певамо ми Богу Тројици пресветој,

Славимо Бога Оца и Сина и Светог духа свету Тројицу вечну са
љубављу.

И сада и заувек и у векове векова, Амин.

Пресвета, пречиста Дево, нашу похвалу прими,

Заступи се ти пред Богом, Господом Христом

И моли се за наше душе.

СВИ СПОРИЈЕ:

О, предивно чудо, у гроб је он постављен,

Божји угодник Стефан наш Краљ

да нас саветује за живот вечни!

Мала јектенија

УЗВИК: Као што се благослови име твоје и прослави царство Твоје,
Оца и Сина и Светога Духа, сада и заувек и у векове векова.

ЧЛАНАК ДРУГИ

О, достојно је Тебе да песмом славимо,

даваоца живота који Краља Стефана у небеса издигну чудесима.

О, Краљу Стефане, чудиле су се силе небесне како Те у свој загрљај
Бог прими и свети вечни венац он ти је даровао.

Сви свети су се радовали с невиђеном радошћу и прослављали вековима

Господа Христа, који нам даје снагу да победимо непријатеља.

Твоја чудеса, о, Ти предивни краљу Стефане, сви ми видимо,

Дрхтимо од љубави, када славимо Бога нашег творца.

Кроз живот Ти си цркви Христовој служио
И показао да је лако да се спасимо и постанемо житељи у вечности.
Колико си ти много саградио храмова светих и манастира
и васпитао све нас да поштујемо Закон Божји, дајући нам наду свету
у живот.

Као што код апостола Ти је било свето твоје дело преблаго,
тако и ти нас просвети спознајом јеванђељском, како српски, тако
и наш род.

Памтимо те вековима, Свети Краљу Стефане Милутине, који све нас
штитиш твојим светим кровом и заједно с Богородицом се молиш.

Ти си претрпео безброј мука и несрећа у животу, али си се ослањао
на даваоца живота, који као праведника те је у свету показао.

Софија Те слави и воли твоју заштиту, а народ Ти песме пева, моли
се од срца, Теби, који ту лежиш, благослови нас.

Нашу Бугарску ти штити и чувај њу, заједно са верним и преданим
својим чедима, они у Србији те следе у светости.

Радуј нас благодатима, нас који смо лишени од јаке вере и
води нас са радошћу на пут јеванђеља да и ми вечни живот наследимо.
Небеса се данас пред Тобом, Свети Краљу, отварају да стигнеш тамо
где си само пожелео у Твој дом небески, који је дат од Оца.

Слава Оцу и Сину и Светоме духу.

Не заборави да све нас представиш пред Богом, пред Оцем и Сином
и Духом Светим, пред вечном Тројицом Пресветом, коју ми поштујемо.
И сада и заувек и у векове векова.

АМИН!

Света Божија мајко, наша истинска заштитнице, моли се Ти са Светим
Краљем боговенчаним да победимо непријатеља и да победимо грех.

Сви пуним гласом нашироко

О, достојно је да Тебе песмом прослављамо, даваоца живота, који
Краља Стефана чак у небеса посмртно издигну са чудесима.

МАЛА ЈЕКТЕНИЈА

Узвик: Као што свет јеси, Боже наш, који на престолу славе са херувимима почиваш

И теби славу дајемо с Оцем Твојим без почетка и с пресветим и благим, и животворним твојим духом,

Сада и заувек, и у векове векова.

ЧЛАНАК ТРЕЋИ

Сви родови твоју сахрану с песмом прослављају, Краљу наш,

Сви родови твоју сахрану с песмом прослављају, Краљу наш.

Певамо и славимо твоју непролазност, и молимо се за благодат,

И молимо се за благодат.
Са светим уљем Миром те прскамо, са мирисом и песмом, певамо
Ти песме и похвале,
Певамо Ти песме и похвале.
Црква Те слави и прославља Бога Твојом светом доброто, Твојом
светом доброто.
Мучимо се да певамо песме погребне, али се радују наша срца, али
се радују наша срца.
Плачемо ми од радости, што нас Бог посећује, дајући нам благодат,
дајући нам благодат.
Свето уље Миро нам није довољно да Тебе помажемо, вечног нашег
свеца, вечног нашег свеца.
Србија ти пева,
Слави те Бугарска – сви да смо као Отац, сви да смо као Отац.
Химне и похвале певамо Ти славне, Теби, који си наш Отац, Теби
који си наш Отац.
С поштовањем те целивамо и величамо, радујући се Христу, радујући
се Христу.
Са Миром светим уљем идемо и данас да Те помажемо
и да постанемо твоја чеда, и да постанемо твоја чеда.
У храму Свете Недеље преславне Ти нађе свети покој, ти нађе свети
покој.
Радује се народ и Тебе прославља, што га водиш према Христу, што
га водиш према Христу.
Слава Оцу и Сину и Светоме Духу.
Преко Тебе се прослави Отац и Син и Дух Свети – Пресвета Тројица,
Пресвета Тројица.
И сада и заувек и у векове векова. АМИН.
Мајко Богородице, пречиста Невесто,
Ти чувај нас са краљем, Ти чувај нас са Краљем.
Сви лаганије
Родови сви твоју сахрану песмом прослављају, Краљу наш,
С песмом хвале Краљу наш.
Узвик: јер Ти си Цар Света, Христе Боже наш и Теби славу дајемо, са
Твојим Оцем без почетка, и с пресветим и благим и животворним Твојим
Духом, сада и заувек и у векове векова.⁶

⁶ Белоградчишки епископ Поликарп, викарни софијски епископ (ноте написао ставрофорни иконом др Кирил Петков, композитор Кристиан Попов), *Ојело Светом краљу Милушину*. Софијска света митрополија, Софија, новембар 2021. године.

На сам 12. новембар, дан када Српска православна црква обележава Светог краља Милутина, одржана је архијерејска света литургија, након чега је церемонија настављена у просторијама Амбасаде Србије у Софији, када је по први пут свечано отпочело обележавање славе Амбасаде, Светог краља Милутина, и када је игуман манастира Свети Јован Богослов, отац Мардарије, из Поганова, Општина Димитровград, освештао колач и благосиљао присутне.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).